

CONSIDERAȚII ASUPRA ȘOMAJULUI LA UZINELE DE FIER ȘI DOMENIILE DIN REȘIȚA (1929—1933)

Criza economică mondială dintre anii 1929—1933 s-a manifestat, așa cum se știe, pe arii geografice dintre cele mai largi, afectînd puternic toate sferele de activitate. Producția industrială a lumii, după unele statistici, scade în această perioadă cu cca 37% (în unele țări procentul era și mai ridicat), comerțul s-a redus cu 2/3, iar finanțele publice au fost dezorganizate¹. În România criza a atins punctul culminant în anul 1932, cînd valoarea producției miniere reprezenta doar 47% față de 1928, a celei prelucrătoare — 53,4%, iar a celei agricole 44,1%².

În condițiile în care un mare număr de întreprinderi și-au închis porțile, șomajul a luat proporții fără precedent, agravînd situația maselor muncitoare. Imagini dintre cele mai edificatoare, în acest sens, oferă orașele cu prăvălii și întreprinderi închise, cu numeroși muncitori și funcționari concediați, ca și satele țării cu țărani năpăstuiți, îndatorați și sărăciți³.

Așa cum rezultă din statisticile oficiale în industria carboniferă, de minereuri și în cariere, față de anul 1928, în 1930 erau cu 6 717 mai puține persoane angajate, în 1931 — cu 14 316, în 1932 — cu 17 322, iar în 1933 — cu 19 469 mai puține⁴. În industria extractivă de petrol numărul șomerilor în 1928 era de 2 167, în 1932 ridicîndu-se la 15 838, iar în industria mare prelucrătoare atinge, în 1932, cifra de 54 349⁵.

Detașamentul muncitorilor industriali rămași fără lucru este completat de numărul mare al funcționarilor și intelectualilor șomeri, ca și a celor proveniți din rîndurile muncitorilor agricoli. După unele aprecieri, în România existau în anul 1932 cca 300 000 șomeri⁶.

La U.D.R. (Societatea Anonimă Uzinele de Fier și Domeniile Reșița), societate al cărei capital reprezenta un sfert din capitalul investit în industria metalurgică, criza și-a făcut simțită prezența încă din anul 1928,

¹ *Situația clasei muncitoare din România. 1914—1944*, (sub redacția Prof. univ. dr. N.N. Constantinescu), București, 1966, p. 221.

² *Ibidem*.

³ *Vestul*, din 9 februarie 1932.

⁴ *Situația clasei muncitoare...*, p. 243.

⁵ *Ibidem*, p. 244—245.

⁶ N. N. Matheescu, *Problema șomajului în România*, în *Independența economică*, februarie 1936, p. 86.

Fig. 1. Locomotive stocate la uzinele reșițene din cauza lipsei de comenzi.

manifestându-se prin restrângerea activității productive și creșterea numărului de șomeri.

În anii 1928—1929, de pildă, la minele Ocna de Fier și Dognecea s-a introdus săptămîna de lucru incompletă de 4—5 zile. Drept urmare, dacă în anul 1926 în minele de fier s-a lucrat 302 zile, în 1928 s-a lucrat 211 zile, iar în 1929 doar 202 zile⁷. La minele de cărbuni din Anina, inițial au fost reduse cîte șase zile pe lună, apoi cîte 12 zile lunar pentru fiecare muncitor⁸.

În lunile ianuarie și februarie 1930 oțelăria, laminoarele și turnătoria din Reșița au lucrat 24 zile⁹. În aprilie, același an, turnătoria a activat 23 zile¹⁰. Producția furnalului înalt, în luna ianuarie 1930, era de 4 880 tone, în aprilie 4 281,4 tone, iar în octombrie scade la 3 910,7 tone¹¹.

Situația se agravează în anii următori, cînd gradul de solicitare a capacităților de producție scade neîncetat. Este îndeobște cunoscut faptul că la Reșița, în 1931, din cele 7 cuptoare existente funcționa doar unul, iar în 1932 furnalele reșițene își încetează activitatea.

Datele statistice nu lasă nici un dubiu asupra faptului că reducerea producției a vizat îndeosebi principalele sectoare de activitate de la U.D.R. Astfel, în 1929, producția de fontă a U.D.R.-ului a fost de 53 857 t; în 1931 a scăzut la 25 334 t, pentru ca în 1932 să fie doar de 8 043 t¹². În

⁷ L. Bathory, *Evoluția industriei miniere din Banat între anii 1919—1929*, în *Banatica*, II, Reșița, 1973, p. 284—285.

⁸ Wilhelm Slovig, *Kurzer Umriss der Geschichte von Steierdorf-Anina*, Sibiu, 1940, p. 67.

⁹ Arhiva Muzeului Județean de Istorie din Reșița, nr. inv. 211, 214 (în continuare Arh. MJIR).

¹⁰ *Ibidem*, nr. inv. 213.

¹¹ *Ibidem*, nr. inv. 213, 214, 215.

¹² *200 de ani de construcții de mașini la Reșița (1771—1971)*, vol. I, Reșița, 1971, p. 99.

aceeași perioadă producția de oțel s-a redus de la 137 482 t la 72 749 t¹³.

Cuptoarele Martin de la Reșița dădeau, în 1929, o producție de 134 002 t, această scăzând în 1932 la 67 097 t¹⁴. Se reduce, de asemenea, producția de laminate¹⁵, deși în anii 1928—1930 au fost puse în funcțiune încă două laminoare, ambele cu o capacitate productivă de 30 000 t¹⁶.

La Reșița, încă în anul 1928, au fost înregistrați 1 243 șomeri. În luna februarie 1929 sînt concediați 200 muncitori de Fabrica de locomotive, iar în aprilie, același an, sînt dați afară din întreprinderile și de domeniile aparținătoare Societății U.D.R. alți 2 000 de lucrători¹⁷.

Șomajul total era însoțit de cel parțial. Astfel, în anul 1930, din cei 6 884 muncitori reșițeni cît mai lucrau (față de 7 554 în 1928), 30% activau 1—2 zile pe săptămînă, 20% cite 3 zile, 10% cite 4 zile, iar restul peste 4 zile săptămînal¹⁸.

În cursul anilor 1930—1931 au fost concediați numeroși muncitori la Anina, Sasca Montană, Moldova Nouă etc.¹⁹ Ziarul „Deșteptarea” consemna situația grea a șomerilor din Reșița, „cari și azi după ani și luni de zile stau fără lucru, trăind în cea mai neagră mizerie”²⁰.

Unele rapoarte oficiale apreciază că în 1931 la U.D.R. au fost sistate „aproape toate lucrările”, cea mai mare parte a muncitorilor șomează, iar mizeria și sărăcia este caracteristică unor centre industriale ca: Reșița, Anina, Moldova Nouă²¹.

În 1932, anul cînd criza atinge apogeul, numărul șomerilor crește vertiginos. La un moment dat la Anina șomau peste 1 000 muncitori; la Reșița erau cca 3 000 șomeri; pe domeniile U.D.R.-ului șomînd alți 4 034 șomeri, ceea ce reprezintă aproape 50% din numărul muncitorilor angajați în 1928²². Deplîngînd soarta celor rămași fără lucru, ziarul „Deșteptarea” arăta că numeroși „directori și paradirectori, inspectori și ingineri” de la uzinele reșițene amenințau să depășească numărul muncitorilor rămași în producție²³.

O categorie aparte în cadrul detașamentului de șomeri de la U.D.R. o constituia tineretul. Sute și sute de tineri, în deplinătatea capacității de muncă, dornici „de a-și făuri viitorul” au fost profund afectați de șomaj²⁴. Numeroși erau tinerii încorporați, care după satisfacerea stagiului militar nu mai erau primiți la lucru. Astfel, în această situație s-au aflat doar la Reșița 50 de tineri în 1931 și peste 100 în 1932, care „îndură mizerie

¹³ Două secole de siderurgie la Reșița, Reșița, 1971, p. 85.

¹⁴ Arh. MJIR, nr. inv. 1 158.

¹⁵ 200 de ani de construcții de mașini..., p. 101.

¹⁶ Reșița. Istorie și contemporaneitate, Reșița, 1971, p. 66.

¹⁷ Ecaterina Cimponeriu, Reșița luptătoare, Editura Științifică, București, 1965, p. 138.

¹⁸ Reșița. Istorie și contemporaneitate, p. 98.

¹⁹ Ion Popa, Aspecte ale șomajului în zona industrială din sudul Banatului (1929—1933), în Banatica, III, Reșița, 1975, p. 272—273.

²⁰ Deșteptarea, Anul II, nr. 58 din 23 mai 1931.

²¹ Arhivele Statului Caransebeș, fond Prefectura județului Caraș, dosar 17/1932, f. 45, 51 (în continuare Arh. St. Caransebeș).

²² Ecaterina Cimponeriu, op. cit., p. 138.

²³ Deșteptarea, Anul III, nr. 113 din 19 iunie 1932.

²⁴ Ibidem.

Fig. 2. Un grup de șomeri reșițeni.

numai pentru că și-au făcut datoria față de țară și au respectat legile în vigoare²⁵.

Deosebit de grave au fost consecințele șomajului în rândurile intelectualilor și funcționarilor. Încă în primăvara anului 1930, a stîrnit îngrijorare la Reșița concedierea unui mare număr de ingineri, funcționari etc. din birouri și ateliere. Toți aceștia, împreună cu familiile lor, fără a avea vreo șansă de încadrare, „au pornit să-și caute aiurea existența”²⁶.

Societatea U.D.R., ca și organele de stat din fostul județ Caraș, au adoptat unele măsuri în vederea ameliorării șomajului, fără ca acestea să aibă o eficiență deosebită. S-au creat comitete locale de ajutorare a șomerilor, dar fondurile alocate erau reduse. Au fost acordate, de asemenea, ajutoare sub formă de alimente, s-au creat noi locuri de muncă, și s-au fixat taxe pe biletele de spectacole în vederea sprijinirii șomerilor cu mici sume de bani²⁷. Într-o moțiune a muncitorilor din Anina, adoptată la 13 noiembrie 1932, se arată că ajutorarea șomerilor se realizează de fapt prin sacrificiile muncitorilor și funcționarilor angajați, chiar în condițiile în care salariile lor erau diminuate²⁸.

Lipsiți de perspectiva angajării, numeroși șomeri de la U.D.R. se hotărâsc să părăsească țara în căutarea unui loc de muncă peste hotare. Astfel, unii dintre minierii care șomau la Anina, Sasca, Secu, Moldova Nouă optează pentru plecarea în Iugoslavia, Franța etc. Oricum, speranțele muncitorilor concediați de la U.D.R. de a-și ameliora situația în străinătate nu s-au împlinit, mulți dintre ei, în condițiile în care întreaga lume era bîntuită de criză, fiind siliți la puțină vreme de la plecare să se repatrieze²⁹.

Exploatarea maselor de șomeri a stîrnit în rândurile acestora vii nemulțumiri, proteste dintre cele mai energice. Talazul revoluționar a gă-

²⁵ Arh. St. Caransebeș, fond Prefectura județului Caraș, dosar 80/1932, f. 1.

²⁶ *Deșteptarea*, Anul I, nr. 4 din 4 mai 1930.

²⁷ Ion Popa, *art. cit.*, p. 273—274.

²⁸ Arh. St. Caransebeș, fond Prefectura județului Caraș, dosar 82/1932, f. 1.

²⁹ Vezi în acest sens: Ion Popa, *Aspecte ale emigrării șomerilor cărășeni în primii ani ai crizei economice (1929—1931)*, în *Crisia*, VI, Oradea, 1976, p. 277—231.

Comitetul pentru Ajutorarea Șomerilor din Steierdorianina Komitee für Arbeitslosen-Fürsorge von Steierdorianin

INVITARE.

Comitetul pentru ajutorarea șomerilor din localitate, organizează **Marti** la 26 Decembrie la ora 8 localul d-nei **Ana Graf Sigismund**, o

EINLADUNG.

Das Komitee für Arbeitslosen-Fürsorge von Steierdorianina, veranstaltet Dienstag den 26. Dezember 1933, im Saale der Frau **Ana Graf Sigismund**,

piesă teatrală
in
favorul șomerilor
din localitate

„Cafe Unorată Publică se ține cu toată atenția“

Se va reprezenta

zu Gunsten der
Arbeitslosen einen
Theater-Abend

wozu das gebihrte Publikum heu mit beiliebiger Anwesenheit

Zur Ausführung gelangt

Fig. 3. Spectacol teatral organizat în sprijinul șomerilor din Anina.

sit șomerii și muncitorii activi de la U.D.R. în prima linie a luptei pentru condiții mai bune de muncă și viață³⁰.

Astfel, în vara anului 1929, la Secu³¹ și la Anina³² au loc ample manifestări de protest împotriva concedierilor. În martie 1930, în fața porții principale a uzinei reșițene se adună sute de șomeri revendicând primirea lor la lucru. Această acțiune este urmată de o adunare a peste 3 000 de angajați de la U.D.R., care se pronunță deschis pentru începerea unei greve generale în vederea încetării concedierilor, reîncadrării celor concediați etc.³³.

În cursul anului 1931, la Reșița au loc alte numeroase întruniri și greve, ca cele de la turnătorie și secția modelărie, cu prilejul cărora s-a cerut să se pună capăt concedierilor. A fost convocată apoi o adunare extraordinară a sindicatului metalurgist din Reșița, la care elementele combative din rândurile bărbaților de încredere au protestat împotriva concedierilor. După cum constata siguranța din Reșița, cu această ocazie s-a dezbătut „prima dată și cu mai multă vehemență vechile deziderate ale muncitorilor, concedierile puse în aplicare de către Direcțiunea U.D.R. după un plan sistematic“³⁴.

În anii următori au loc noi manifestări de protest împotriva șomajului, între acestea remarcându-se cea de la Reșița, din luna noiembrie 1932, la care peste 2 000 de participanți, șomeri și muncitori activi, s-au pronunțat cu fermitate pentru acordarea de ajutoare celor concediați.³⁵

³⁰ Idem, *Aspecte ale șomajului n zona industrială din sudul Banatului...*, p. 274—276.

³¹ *Arbeiter Zeitung*, din 17 iulie 1929.

³² *Minerul*, din 1 septembrie 1929.

³³ Ioan Munteanu, *Aspecte privind situația și lupta maselor muncitoare din Banat în anii crizei economice*, în *Tibiscus*, Timișoara, 1970, p. 108.

³⁴ 200 de ani de construcții de mașini..., p. 226.

³⁵ Ioan Munteanu, art. cit., p. 109.

Este revelatoare în acest sens și moțiunea minerilor anineni în care statul este acuzat că nu a alocat decît 36 milioane lei pentru ajutorarea șomerilor, în timp ce organizațiile muncitorești au dat, în acest scop, peste 70 milioane lei. Se arată, totodată, că proiectul de lege privind crearea unui fond de șomaj din taxele comunale, votate de Cameră, a fost respins în Senat. În consecință, „muncitorimea luptă mai departe cu energie pentru ajutorarea și combaterea șomajului”. În final, moțiunea prezintă o serie de măsuri menite să combată șomajul: stabilirea timpului de lucru la 40 ore/săptămînă, deschiderea unor lucrări de utilitate publică, interzicerea muncii cu militarii în ateliere, fabrici, șantiere de construcții, reducerea vîrstei de scoatere la pensie a salariaților și degrevarea cîmpului muncii de oameni bătrîni, care au dreptul la odihnă, prelungirea școlarității pînă la 16 ani și interzicerea folosirii copiilor în activitatea productivă sub această vîrstă etc.³⁶.

Acțiunile revoluționare ale șomerilor de la U.D.R., sprijiniți de muncitorii activi, reprezintă o pildă de luptă și solidaritate proletară, se integrează în ansamblul marilor bătălii purtate de muncitorimea din țara noastră împotriva nedreptății și exploatării.

ION POPA

BETRACHTUNGEN ÜBER DIE ARBEITSLOSIGKEIT BEI DEN EISENWERKEN UND DOMÄNEN RESCHITZA (1929—1933)

(Zusammenfassung)

Im vorliegenden Aufsatz bringt der Verfasser neue Informationen über den Verlauf der Arbeitslosigkeit in den U.D.R.-Werken während der Wirtschaftskrise von 1929—1933.

Überzeugende Argumente heben die dramatische Lage der Arbeitslosen aus dem Süden des Banat's hervor, ihre Nöten, und ihre Armut, die Tatsache dass sie von ihren Arbeitsplätzen mit Gewalt ohne einen Lebensunterhalt entlassen worden sind.

Gleichzeitig wird der revolutionäre Kampfsinn der U.D.R.-Arbeitslosen hervorgehoben. Ihr Kampf bildet einen Teil der während der Krisenjahre, geführten grossen Klassenkämpfen.

³⁶ Arh. St. Caransebeș, fond Prefectura județului Caraș, dosar 82/1932, f. 1—2.